

Sygn. akt IV KK 182/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

SSN Roman Sądej

Protokolant Jolanta Grabowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Krzysztofa Parchimowicza
w sprawie **T. S.**

w przedmiocie wydania wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 2 grudnia 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 21 listopada 2014 r.,

utrzymującego w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w T.

z dnia 17 kwietnia 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w T. postępowaniem o wydanie wyroku łącznego objął
następujące wyroki:

I. Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 października 2000 r., skazującego za przestępstwa:

- z art. 279 § 1 k.k., popełnione w dniu 19 czerwca 2000 r. – na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wymiarze 50 stawek dziennych, przyjmując wysokość stawki na kwotę 30 zł;
- z art. 242 § 1 k.k., popełnione w dniu 19 czerwca 2000 r. – na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczono karę łączną roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres 4 lat próby.

Na podstawie art. 73 § 2 k.k. oddano skazanego pod dozór kuratora sądowego i zobowiązano - solidarnie z innymi współoskarżonymi - do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia.

Postanowieniem z dnia 14 stycznia 2004 r., Sąd Rejonowy w C. zarządził wykonanie kary łącznej pozbawienia wolności.

II. Sądu Rejonowego w T. z dnia 21 października 2002 r., skazującego za przestępstwo z art. 279 § 1 k.k., popełnione w dniu 5 marca 2002 r. – na karę 2 lat pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 20 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 30 zł. Na podstawie z art. 69 § 1 i § 2 k.k. oraz z art. 70 § 1 pkt 1 k.k., warunkowo zawieszono wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności na okres 5 lat próby i zobowiązano oskarżonego - solidarnie z innymi współoskarżonymi - do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem.

III. Sądu Rejonowego w T. z dnia 9 marca 2004 r., skazującego za przestępstwo z art. 279 § 1 k.k., popełnione w dniu 28/29 września 2001 r. – na karę roku pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 60 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 20 zł. Na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. oraz z art. 70 § 2 k.k., warunkowo zawieszono wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności na okres 3 lat próby i zobowiązano oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem oraz oddano go pod dozór kuratora sądowego.

IV. Sądu Rejonowego w T. z dnia 11 maja 2004 r., skazującego za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. popełnione w dniu 15 sierpnia 2002 r. – na karę roku pozbawienia wolności. Na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. oraz z art. 70 § 2 k.k. warunkowo zawieszono wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności na okres 5 lat próby i orzeczono grzywnę w wymiarze 70 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 20 zł oraz oddano oskarżonego pod dozór kuratora sądowego.

V. Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r., skazującego:

1. za ciąg przestępstw z art. 279 § 1 kk, popełniony w okresie od dnia 12/13 września 1999 roku do 02/03 maja 2000 roku – na karę roku i 2. miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 80 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 20 zł;
2. za ciąg przestępstw z art. 279 § 1 k.k., popełniony w okresie od dnia 15/16 lipca 2002 r. do 10 października 2002 r. – na karę roku i 5 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 120 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 20 zł;
3. za ciąg przestępstw z art. 279 § 1 k.k., popełniony w okresie od dnia 2 kwietnia 2004 r. do 19 stycznia 2005 r. - na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 200 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 20 zł.

Na podstawie art. 91 § 2 k.k. orzeczono karę łączną 4 lat pozbawienia wolności i karę łączną grzywny w wysokości 300 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 20 zł.

Sąd Rejonowy w T. wyrokiem łącznym z dnia 17 kwietnia 2014 r., orzekł o:

1. rozwiązaniu rozstrzygnięcia o karze łącznej pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 października 2000 r., sygn. akt II K 674/00 oraz o karze łącznej pozbawienia wolności i grzywny orzeczonych wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r.;
2. na podstawie art. 91 § 2 k.k. wymierzył karę łączną roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności po połączeniu orzeczonych kar pozbawienia wolności wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 października 2000 r., oraz punktu 1. wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r.;

3. na podstawie art. 572 k.p.k. i art. 89 § 1 k.k. *a contrario* i art. 89 § 1a k.k. *a contrario*, umorzył postępowanie o wydanie wyroku łącznego w zakresie połączenia kar pozbawienia wolności orzeczonych wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 21 października 2002 r., wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 9 marca 2004 r., wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 11 maja 2004 r., oraz w punkcie 2. wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r.;
4. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 i 2 k.k. wymierzył skazanemu karę łączną grzywny w wymiarze 140 stawek dziennych przy przyjęciu wysokości każdej stawki grzywny na kwotę 20 zł, po połączeniu orzeczonych kar grzywny wyrokami: Sądu Rejonowego w T. z dnia 9 marca 2004 r., oraz punktu 2. wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r.;
5. ustalił, że w pozostałym zakresie wyroki: Sądu Rejonowego w T. z dnia 11 maja 2004 r., oraz Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r., podlegają odrębnemu wykonaniu;
6. na podstawie art. 572 k.p.k. w pozostałym zakresie postępowanie umorzył;
7. na podstawie art. 577 k.p.k. i art. 63 § 1 k.k. na poczet kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres dotychczas odbytej kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 października 2000 r., w okresie od dnia 7 kwietnia 2005 r. do dnia 3 maja 2006 r. oraz okres rzeczywistego pozbawienia oskarżonego wolności w tej sprawie od dnia 14 lipca 2000 r. do dnia 18 sierpnia 2000 r.;
8. początek odbywania orzeczonej w punkcie 2. łącznej kary pozbawienia wolności pozostawił do ustalenia jednostce penitencjarnej;
9. na podstawie art. 63 § 1 k.k. w zw. z art. 577 k.p.k. zaliczył skazanemu na poczet kary łącznej grzywny określonej w punkcie 4. okres pozbawienia wolności w zakresie orzeczonej zastępczej kary pozbawienia wolności w zamian za nieuiszczoną karę grzywny orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 9 marca 2004 r., w okresie od 18 czerwca 2007 r. do 18 lipca 2007 r., uznając karę łączną grzywny za wykonaną do wysokości 60 stawek dziennych;
10. na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił skazanego w całości od obowiązku ponoszenia wydatków obciążając nimi Skarb Państwa.

Apelację od tego wyroku łącznego wniósł skazany zaskarżając go w całości.

Skazany wskazał, że na skutek jego wydania okres kary pozbawienia wolności, która pozostała mu do odbycia, wydłużył się o rok, co jest dla niego zdecydowanie niekorzystne. Ponadto podniósł okoliczności dotyczące sytuacji zdrowotnej, życiowej i zawodowej, które jego zdaniem powinny mieć wpływ na wymiar kary łącznej. W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zastosowanie przy orzekaniu kary łącznej zasady pełnej absorpcji, bądź o „powrót” do takiej sytuacji prawnej, w jakiej znajdował się przed wydaniem zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 21 listopada 2014 r. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

Kasację od tego wyroku wniósł obrońca skazanego i zarzucił:

1. obrazę art. 457 § 3 k.p.k. przez nierozważenie i nieustosunkowanie się przez Sąd Okręgowy do wszystkich zarzutów i wniosków apelacyjnych skazanego i jego obrońcy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, co miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, a to do: a) zarzutu skazanego, iż Sąd Rejonowy w T. wydał wyrok z obrazą art. 572 k.p.k., albowiem brak warunków do wydania wyroku łącznego w rozumieniu art. 572 k.p.k., to nie tylko brak przesłanek materialnoprawnych określonych art. 85 k.k., niezbędnych do orzeczenia kary łącznej, lecz również sytuacja, w której wydanie wyroku łącznego byłoby możliwe po rozwiązaniu wcześniej orzeczonej kary łącznej, ale zastosowanie połączenia innych niż poprzednio kar nie byłoby dla skazanego korzystniejsze. W tym zarzucie skarżący od razu wskazał, że w niniejszej sprawie wydanie przedmiotowego wyroku łącznego spowodowało rozwiązanie wydanych kar łącznych, zastosowanie połączenia innych niż uprzednio kar, a w ostateczności wydłużenie skazanemu okresu kary pozbawienia wolności o ponad rok; b) okoliczności zatarcia się wyroków, w których orzeczono kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, na którą to okoliczność w głosach stron podczas rozprawy odwoławczej wskazał obrońca;

2. obrazę art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. i art. 433 § 2 k.p.k. polegającą na częściowej i dowolnej analizie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego dokonanej przez Sąd Okręgowy podczas rozpoznania zarzutów apelacji związanych z naruszeniami Sądu Rejonowego w postaci:

- obrazy prawa materialnego art. 575 § 1 k.p.k. poprzez rozwiązanie kar łącznych

wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r.;

- obrazy prawa materialnego art. 91 § 2 k.k. poprzez jego zastosowanie do kary jednostkowej orzeczonej przez Sąd Rejonowy w T. w wyroku z dnia 1 lipca 2010 r., i połączenie go z wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 października 2000 r.;
- obrazy prawa materialnego art. 89 § 1 k.k. poprzez brak połączenia wyroków Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r., z wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 października 2000 r.;
- błąd w ustaleniach faktycznych – przyjmując, iż przestępstwa w wyroku są objęte wyrokiem łącznym, a nie karą łączną;
- naruszenie prawa procesowego, tj. art. 92 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k.;
- obrazę prawa materialnego art. 3 k.p.k. poprzez brak jego uwzględnienia przy wymiarze kary łącznej.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna w zakresie zarzutu z pkt 1a. Jednak zarzut ten należy odczytać poprzez art. 118 § 1 k.p.k. jako odnoszący się do nieprawidłowo przeprowadzonej kontroli odwoławczej, której granice wyznacza art. 433 § 1 k.p.k. W wypadku bowiem apelacji sporządzonej przez skazanego obowiązkiem sądu odwoławczego było dokonanie całościowej kontroli wyroku łącznego w granicach zaskarżenia pod kątem uchybień wymienionych w art. 438 k.p.k. W apelacji skazany podniósł, że w wyniku wydania wyroku łącznego doszło do nowego ukształtowania kar podlegających wykonaniu, co spowodowało wydłużenie okresów pozbawienia wolności w porównaniu z sytuacją przed wydaniem tego wyroku. Wnosząc o „powrót” do poprzedniego stanu kar pozbawienia wolności, skazany domagał się zniwelowania niekorzystnych dla niego skutków wydania wyroku łącznego.

Sąd Okręgowy, jak wynika z uzasadnienia wyroku, przeprowadził kontrolę odwoławczą pod kątem dopuszczalności wydania wyroku łącznego w konfiguracji pogarszającej sytuację skazanego oraz zastosowanych zasad wymiaru kary

łącznej, a także co do możliwości połączenia kar pozbawienia wolności z warunkowym i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania. Sąd ten nie stwierdził podstaw do uwzględnienia apelacji.

Zauważyć jednak należy, że wobec rozwiązania kary łącznej orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r. (pkt V komparycji wyroku łącznego) i połączenia kary pozbawienia wolności wymierzonej za ciąg przestępstw opisany w pkt V.1 z karami wymierzonymi za przestępstwa przypisane w wyroku Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 października 2000 r., pozostały – po rozwiązaniu kary łącznej – kary pozbawienia wolności wymierzone za dwa ciągi przestępstw – pkt V.2 i pkt V.3. W konsekwencji po wydaniu wyroku łącznego wykonaniu podlegają trzy kary pozbawienia wolności, tj. nowa kara łączna w wymiarze roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności oraz dwie kary pozbawienia wolności wymierzone za ciągi przestępstw, tj. roku i 5 miesięcy oraz 3 lat. Natomiast przed wydaniem wyroku łącznego wykonaniu podlegały dwie kary pozbawienia wolności, tj. kara łączna roku i 2. miesięcy pozbawienia wolności wymierzona w wyroku Sądu Rejonowego w C. z dnia 20 października 2000 r. i kara łączna 4 lat pozbawienia wolności wymierzona w wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r.

W takim nowym i niekorzystnym dla skazanego układzie kar pozbawienia wolności, Sąd odwoławczy w związku z zakresem apelacji powinien skontrolować nie tylko ukształtowanie podstawy i wymiaru kary łącznej, ale także prawidłowość rozstrzygnięcia o pozostawieniu do odrębnego wykonania kar pozbawienia wolności orzeczonych w wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 1 lipca 2010 r., a także co do umorzenia postępowania w tym zakresie (pkt 5 i 6 wyroku łącznego). W wyniku tych rozstrzygnięć doszło bowiem do zwiększenia liczby kar pozbawienia wolności podlegających wykonaniu po wydaniu wyroku łącznego.

Pozostawienie do odrębnego wykonania kar pozbawienia wolności wymierzonych za dwa ciągi przestępstw budzi wątpliwości co do prawidłowości tego rozstrzygnięcia. Zauważyć bowiem trzeba, że zgodnie z art. 91 § 2 k.k. orzeczenie kary łącznej za ciągi przestępstw ma charakter obligatoryjny. Nie ma przy tym znaczenia, czy następuje to w wyroku skazującym, czy w wyroku łącznym. Konieczne jest tylko spełnienie warunku, aby przestępstwa, za które wymierzono kary pozbawienia wolności pozostawały w realnym zbiegu (art. 85 k.k.).

W rozpoznawanej sprawie w pierwszej kolejności należało rozważyć, czy kary orzeczone za ciągi przestępstw opisane w pkt V.2 i V.3 w komparycji wyroku łącznego, podlegają połączeniu z karami pozbawienia wolności wymierzonymi za przestępstwa opisane w pkt II, III i IV. Z uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego wynika, że analizując możliwość połączenia kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, Sąd ten najpierw stwierdził, że nie doszło do zatarcia skazania. W ocenie Sądu Rejonowego „żadna z analizowanych kar nie uległa zatarciu, zgodnie z przepisem art. 108 k.k.". Jednak zasada jednoczesnego zatarcia wszystkich skazań sformułowana w art. 108 k.k. nie ma zastosowania do przypadku skazania z warunkowym zawieszeniem wykonania kary. Przepis art. 76 § 1 k.k. stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 108 k.k. (por. wyrok SN z 17 maja 2000 r., V KKN 104/00, Lex nr 50954).

Sąd Rejonowy nie rozważał jednak, czy na podstawie art. 76 k.k. doszło do zatarcia skazania na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania. W przypadku takiego stwierdzenia bezprzedmiotowe byłyby rozważania tego Sądu co do braku podstaw do połączenia kar pozbawienia wolności z warunkowym i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania.

W konsekwencji realny zbieg zachodzi pomiędzy dwoma ciągami przestępstw opisanymi w pkt V.2 i V.3 w komparycji wyroku łącznego, co zgodnie z art. 91 § 2 k.k. obliguje do ponownego wymierzenia kary łącznej. W przypadku wydania w wyroku łącznym takiego rozstrzygnięcia doszłoby do orzeczenia dwóch kar łącznych, a w konsekwencji do redukcji kar pozbawienia wolności podlegających wykonaniu. Ponadto nowy wymiar kary łącznej za dwa ciągi przestępstw mógłby doprowadzić do polepszenia sytuacji skazanego w kierunku zbliżonym do takiej, jaką miał przed wydaniem wyroku łącznego.

Stwierdzony brak pełnej kontroli odwoławczej spowodował, że zaskarżony wyrok został uchylony a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W tym postępowaniu Sąd odwoławczy powinien jeszcze raz skontrolować zaskarżony wyrok łączny, biorąc pod uwagę wskazane powyżej okoliczności.

Z uwagi na rodzaj stwierdzonego uchybienia, Sąd Najwyższy ograniczył rozpoznanie kasacji tylko do zarzutu sformułowanego w pkt 1, gdyż jest to wystarczające do wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym, co czyni rozpoznanie pozostałych zarzutów bezprzedmiotowe (art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

kc